

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

PROZAIK VILÉM MRŠTÍK
(Prosaist Vilém Mrštík)

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Anna Stejskalová

Autorka DP:

Dominika Malá

Nad Obcí II / 56, Praha 4, 140 00

ČJ – HV

prezenční studium

Rok dokončení DP:

2008

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Je mojí milou povinností poděkovat paní PhDr. Anně Stejskalové, která mi při přípravě diplomové práce pomáhala. Děkuji za odborné vedení a obětavou pomoc během celého průběhu přípravy diplomové práce i za cenné rady při závěrečném zpracování textu.

V Praze 17. 11. 2008

Dominika Malá

Obsah:

Úvod

1.	Vilém Mrštík a jeho doba	
1.1	Stručně na úvod	2
1.2	Mrštíkův život	4
2.	Literární tvorba	10
2.1	Počáteční spolupráce s bratrem Aloisem	17
2.2	Vilémovy samostatné práce	20
2.3	Vybraná díla Viléma Mrštíka	23
3.	Vilémův rodinný život	35
3.1	Bratři a přátelé	36
3.2	Rodinná korespondence	39
	Závěr	45
	Prameny a literatura	46
	Resumé	48
	Klíčová slova	50
	Přílohy	51

Úvod

Tato práce je pokusem o malou monografii o Vilému Mrštíkově a snaží se ukázat, jak velikou uměleckou osobností bezesporu byl.

Zahrnuje nejen problematiku jeho života, ale i literární tvorby, a to prozaické i dramatické.

Při přípravě této diplomové práce jsem se opírala o práce a vzpomínky mnoha blízkých i přátel, především pak od bratra Aloise Mrštíka a manželky Boženy Mršíkové. Nejdůležitějším zdrojem poznatků k této práci bylo vydání knihy *Nedosněné sny* (Praha, 1978), edičně připravené Rudolfem Havlem, Jaroslavem Kuncířem a s předmluvou od Jaroslavy Janáčkové.

Ve své práci jsem se pokusila zdůraznit přínos Viléma Mrštíka k vývoji české moderní prózy. Zajímalo mě také, jak Vilém vycházel se svými bratry, přáteli a také se společnostmi, do které nebyl zprvu přijímán.

Vilém Mrštík patřil k autorům 90. let 19. století. Byl průkopníkem naturalismu a impresionismu. Jeho dílo bylo vnímáno společně s dílem jeho bratra Aloise, oba však ve své literární tvorbě byli odlišní.

Romány *Pohádka máje*, *Santa Lucia* nebo společné dílo s bratrem Aloisem- drama *Maryša* - jsou dokladem toho, že byl Vilém Mrštík skvělým autorem, kterému se však během jeho života nedostalo náležitého zhodnocení a ocenění.

1. KAPITOLA - VILÉM MRŠTÍK A JEHO DOBA

1.1 Stručně na úvod

O literárním a životním údělu Viléma Mrštíka není snadné psát. Jeho osud ovlivňovaly síly temperamentního a výbušného talentu. Nedokázal ho ovládnout a zkrátit v literární tvorbě ani – stejně jako svoji fantazii- ve svém nešťastném, záhy ukončeném životě. Život mu neposkytl nic natrvalo. Až do tragického konce ho pronásledoval neustálý neklid.

Byl to však velmi silný člověk, který všechen svůj talent a schopnosti věnoval české literatuře.

Do české literatury Vilém Mrštík doslova vtrhl v 80. a 90. letech. Jeho nástup připomínal náhlý, prudký vítr, jemuž se jen těžko vzdoruje. Málokdo z českých autorů zažil tak prudký vzestup a náhlý pád jako tento rodák z Moravy. Možná snad ještě Neruda a svými verši, Mácha s Májem nebo Machar s Confiteorem vzbudili takový obdiv jako Mrštík s lyrickou Pohádkou máje nebo Santou Luciou. Jeho tvorbu ovlivňovaly dobové okolnosti, literární proudy i směry. Mrštíkův osud nejen umělecký, ale i životní dokumentuje skutečnost, že nikdy neustoupil od zásady pravdivosti jak v literatuře, tak i v životě. Bezvýhradné ztotožnění životního a tvůrčího osudu bylo příčinou nejen jeho počátečního vzepětí, ale i pozdější tragédie. Svůj vztah k tvorbě nezměnil, ačkoli se od literárních poměrů postupně odpoutával, věřil pouze svým dojům a pocitům.

Ale lidé mu přestávali rozumět, v jeho okolí se vztahy k němu změnily, vznikala vzájemná nedůvěra.

Pouto, které ho vázalo ke generaci devadesátých let, se zlomilo. Zůstal sám. Stal se z něj samotář, pro literaturu spíše revolucionář, průkopník moderního umění. Ocitl se v izolaci, přestěhoval se do Divák. Choval se však podivínsky, a tak ho obklopovaly nenávist a nepochopení vesničanů. Neunesl tíhu prohry, propadl bludům a nakonec zvolil dobrovolnou smrt.

Nutno však říci, že Vilém Mrštík byl v jádru člověk přátelský, citlivý a dobrý. Rád zpíval, rád trávil čas s přáteli. Ale i tyto chvíle, které tak miloval, mu později vzalo jeho chátrající zdraví.

Nedoceněnou a vyčerpávající překladatelskou i literární práci, které se věnoval i 14 hodin denně, nemohly vyvážit krátké cesty po Rakousku - Uhersku, do Paříže nebo Ruska, do Tater či Pošumaví.

Vilém Mrštík patřil k nejvýznamnějším autorům počátku 90.let 19.století. Byl průkopníkem nových směrů – naturalismu a impresionismu. Jeho dílo bylo vnímáno v jednotě s dílem jeho bratra Aloise. Alois však psal v realistickém duchu venkovské povídky, zatímco Vilém byl naopak zastáncem již zmíněných směrů - impresionismu a naturalismu.

Mrštíkovi se však pojem impresionismus nepodařilo blíže charakterizovat. Nutno říci, že se o to ani nesnažil.

Jeho pozornost poutaly základní umělecké otázky, problémy konkrétního uměleckého ztvárnění. Proto podceňoval obecné úvahy a formulace, nesnažil se o založení a rozvíjení nového směru.

1.2 Mrštíkův život

Vilém Mrštík se narodil 14. května 1862 v Jimramově.

Pocházel z nepříliš dobře situované rodiny, otec byl ševcem, matka švadlenou. O dva roky starší Alois, povahově jiný než Vilém, se stal učitelem. Mladší Vilémovy bratry však čekal těžký osud. O dva roky mladší František se stal lékárníkem, avšak onemocněl tuberkulózou, nejmladší Norbert studoval medicínu, zemřel však mladý na chorobu ledvin (1905). Rány osudu Viléma nešetřily. K bolestným zážitkům se roku 1892 přidala smrt matky.

Ve šťastných dobách, které strávili na jihu Moravy, nikdo netušil, jak tragický osud a utrpení na Viléma v životě čekají.

Vilém Mrštík bydlel spolu s rodiči a bratry v malé chaloupce nad soutokem Svatky s říčkou Fryšavou. Měli krásný rozhled na městečko, na lesy, louky, skály a řeku, kterou chlapci milovali a v níž se velmi rádi koupali. Je to jeden z krásných krajů Moravy. Odtud také pocházeli jediní příbuzní, teta a strýc Jelínkovi. K nim jezdili chlapci jako malí, ale i později, za studií, na prázdniny.

Zde se Vilém seznámil se vzdálenou příbuznou. Józsa Břenková, která pocházela z evangelické rodiny, se stala jeho největší literární důvěrnicí. Dokázala chápat jeho romantickou duši a on jí velmi důvěřoval.

Vilémův otec byl zvláštní člověk, velmi svérázný, který v životě mnoho zkusil. Jeho hlavním příjmem byl výtěžek z trhů, jarmarků, kde své zboží nabízel ke koupi. Byl oblíben zřejmě díky svému humoru, který lidé měli rádi.

Chtěl odejet do Ameriky, ale jeho žena to odmítla. Miloval les, po něm zdědil Vilém lásku k přírodě a velikou zálibu v chovu včel.

Mrštíkové měli prudkou, výbušnou povahu, nevyhýbali se hádkám. V Jimramově zažili vpád pruských vojsk na Moravu roku 1866. Po třech letech, roku 1869, se přestěhovali do Ostrovačic. Zde se rodině vedlo dobře. Na studiích v Brně se však bratrům nedařilo, Alois i Vilém propadli. Proto tatínek neváhal a přestěhoval se s celou rodinou do Brna, aby chlapce měl na očích. Měl zde dost práce, stal se domovníkem v budově českého Sokola. Díky jeho houževnatému a trpělivému úsilí, mohli chlapci třídu opakovat, Vilém dokonce dvakrát. Nepřekonatelnou překážkou se pro něho stala latina. Ani u maturity neuspěl. Příčinou byla hlavně jeho umělecká činnost. Vilém velmi rád kreslil a maloval, chtěl se zapsat na malířskou akademii v Mnichově.

Brzy mu však učarovala literatura. Jako student oktávy přispíval do almanachu brněnských studentů Zora, v němž otiskl prózu Improvizace, kde se objevují některé motivy z pozdější Pohádky máje. Musel však psát pod pseudonymem - v tomto případě V. Manfred Jimramovský.

Verše s názvem Sen ironie a skutečnosti uveřejnil pod jménem Edgar Faimon.

Proč se vlastně Vilémovi na gymnáziu nelíbilo? Přečteme – li si některé části Santa Lucii, pochopíme, proč nebyl na studiích spokojen. Budova školy silně připomínala kasárny, učitelský sbor podporoval udavačství.

Za gymnaziálních studií se Vilém Mrštík poprvé dostal do Prahy. Bylo to 8.12. 1883. Město ho doslova učarovalo, krása Prahy se stala jeho představou ideálu nejen uměleckého, ale i životního.

Lze to dokázat i jejím jedním obrazem, který najdeme v románu Santa Lucia. V Mrštíkových představách zůstala Praha bílá, jak ji viděl při první návštěvě. Praha v jeho představách byla melancholická, pohádková.

Tehdy se na představení v Národním divadle Vilém setkal s neterí Vítězslava Háška - Josefou Háškovou. Byla to pak ona, která se mu stala zdrojem inspirace, jí adresoval své milostné dopisy. Čím více si Prahu zamilovával, tím těžší byl pro něho návrat domů.

Na gymnáziu, kde byl odtajněn jeho pseudonym, čekalo Viléma neustále pronásledování. Neúspěchem u maturity se však netrápil a přemluvil rodiče, aby směl studovat v Praze.

Další školní rok si tedy v Praze zopakoval poslední ročník gymnázia a roku 1885 složil na malostranském gymnáziu maturitní zkoušku. V dopise J. Břenkové z ledna 1885 o pražském pobytu napsal: „*Mám se pěkně. Dělá, studuju jen co chci: a to je teorie povídky a románu. Obral jsem všechny knihovny v Praze o franc. a rus. originály, kde materiálu hloubka nedohledná. Ani byste nevěřila, slečno, jak krásně píše Zola teoretická pojednání o povídce naturalistické a románu, kritické úvahy o franc. literatuře tak pěkné věci existují a u nás po nich ani čuchu. Přeložil jsem vše ve formě zkrácené a shrnul v cyklus úvah Zola a francouzská literatura.*“ (E. Havelka, 1947, 209).

Mrštík se o Zolu zajímal jako o teoretika a esejistu. Zajímal se též o naturalismus, snažil se hledat a najít pravdu, a to i děsivou.

Pobyt v Praze, který se odrazil v románu Zumři, však znamenal konec všech Vilémových nadějí a iluzí. Student z Moravy poznal, co je to žít v bídě. To, co mu poskytovalo finance, bylo psaní příležitostných článků a překlady z ruského jazyka.

V Praze začal pravděpodobně psát román Při billiardu, ale roku 1886 ho přepracoval v drama Paní Urbanová.

Hlavní prací Viléma Mrštíka byly literární kritiky a úvahy. Zdá se, že právě tato činnost ho osvobodila od snů, otevřela mu odlišný svět.

Prvním důsledkem jeho krize byl pocit rozčarování, který doslova protiřečil jeho romantické duši. Otevřel se mu také svět kaváren a hostinců. Viléma finančně podporoval nejen otec, ale i bratr Alois.

Prohlubující se láska k Josefě Hálkové náhle končí. Josefa se provdala za sochaře Malinu. Po prázdninách 1885 se Vilém přesto vrátil do Prahy s novým elánem. Pořád toužil zapsat se na malířskou akademii, ale zde neuspěl. Zapsal se tedy na práva, kde setrval dva semestry. Hodně času věnoval studiu jazyků, především ruštiny a polštiny. Jako student navštěvoval Masarykův "ruský kroužek", kde se mluvilo o ruské literatuře. Právě v této době se Mrštík ubírá několika směry- začíná být kritikem, dramatikem i prozaikem.

Jeho bratr Alois mezitím dostudoval a stal se učitelem, Norbert se chystal do Prahy na medicínu a František na přírodovědeckou fakultu. Otec Mrštík neváhal a přestěhoval se s nimi do Balbínovy ulice na Vinohradech. Z korespondence všech bratrů s otcem poznáváme, jak silným poutem byli svázáni. Zatímco Vilém působil v Praze, nejstarší Alois vystřídal několik moravských působišť- Lískovec u Brna, Rakvice u Hustopečí, Hrušovany u Brna. Roku 1889 se stal správcem školy v Divákách, kde působil až do konce života. Téhož roku se za bratrem do Divák stěhuje Vilém a zůstává zde také až do své předčasné smrti.

Na rozdíl od Aloise, jehož pouto k Divákám bylo velmi silné, Vilém odsud často odjížděl, nejvíce do Prahy, ale i do ciziny.

V létě 1893 měl už napsán první náčrt díla Zumři s výjimkou posledních čtyř kapitoly. Cítil však, že dílo potřebuje přepracovat, ale ani za rok nebyl s prací hotov. Byla velmi angažován do premiéry dramatu Maryša, do toho přichází známost s o pět let starší Zdenkou Braunerovou, s níž se seznámil na oslavě Gabriely Preissové. Vztah Viléma a Zdenky byl zprvu založen na společném zájmu o umění, později jí navrhl sňatek. Naděje však brzy ztroskotaly, Mrštík cítil, že jeho svět je jiný než Zdenčin, že se zamiloval pouze do své představy. Věděl o sobě, že se k manželskému životu nehodí, nedokázal se však Zdenky vzdát.

Jeho jednání bylo zvláštní. Např. v lednu 1897 stanovil datum svatby, ale pár měsíců po té svatbu opět zrušil. Příčinou rozchodu s Braunerovou byla rozdílnost jejich povah i prostředí, v němž vyrostli a byli vychováni.

V roce 1900 se Mrštík stěhuje opět na čas do Prahy, aby pobyl v místech, která chtěl zachytit v románu Zumři. Bydlel na Malé Straně, v Prokopské ulici, dopoledne překládal a odpoledne přepisoval Zumry.

Do Divák se vrací v roce 1902. Je už však nemocen, k žaludečním obtížím se mu přidaly potíže s trávením. Odjíždí se proto léčit do Karlových Varů. Za rok se vrací do Prahy, protože v nakladatelství spolku Máj vychází nejen jeho Santa Lucia, ale i první díl Zumrů.

Po celý dosavadní život nebyla jeho finanční situace nikterak příznivá, až v roce 1903 se mění. V Divákách si mohl koupit domek a roku 1904 se oženil s Boženou Pacasovou.

Tato žena Vilémovi připravila harmonické soužití, které tolik potřeboval. Začal přepracovávat její divadelní hru Drama umělce, kterou napsala ještě za svobodna a která dostává později název Anežka. Práce na tomto dramatu provázela Viléma až do konce života. Ošetřující lékař však u něho zjistil náznaky cukrovky, nemoci, které se Mrštík velmi bál.

Právě toto onemocnění chápal jako ortel smrti. Cítil se osamocen, propadal depresi. O to více se však prohlubovaly jeho vztahy k přírodě a záliba ke včelařství. Stal se z něho odborník a péče o včely mu přinášela opravdovou radost. Deprese však nepřecházely a Mrštík byl zamlklý samotář, často odcházející z domova do včelína.

Byl ale stále přesvědčen, že musí dokončit Zumry. Roku 1911 odjíždí proto opět do Prahy, aby načerpal energii a dojmy potřebné na dokončení románu. Do Prahy pozval i svoji ženu, spolu navštívili Malou Stranu a Národní divadlo. Nikdo však netušil, že Vilém Mrštík přijel do Prahy vlastně proto, aby se s městem rozloučil...

2.3. 1912 ukončil svůj život sebevraždou.

Vilémova smrt velmi otřásla jeho bratrem Aloisem. Začal se zabývat Vilémovou pozůstalostí a pátral po příčinách jeho dobrovolného odchodu ze světa. Po čase napsal v Krvavé pointě: „ *Byl nemocen tělesně, byl nemocen i duševně, a smrt byla jen přirozeným vyvrcholením choroby, ať už náhle vzniklé nebo pozvolna k osudnému konci zrající.* “

2. KAPITOLA - LITERÁRNÍ TVORBA

Literatura koncem osmdesátých let procházela velikou krizí, která se projevovala znevážením všech hodnot. V kritice vládl konzervatismus.

V této době se utvořila skupina mladých literátů, která se zformovala kolem Viléma Mrštíka. Dala si název Vpád barbarů. Tak se jmenoval i almanach, který skupina připravovala. Ani František Xaver Šalda, ani Antonín Sova či Vilém Mrštík se nehodlali smířit se stavem české literatury. Gesto vzpoury, negace stávajícího stavu byly pro ně důležitější než jakýkoli program.

V kritických článcích Viléma Mrštíka nenajdeme zhodnocení hlavních tendencí literatury. K přehodnocení tendencí Vilém Mrštík přistupoval spíše impulsivně, působením cizích vlivů. Velmi důležitým momentem Mrštíkova nástupu bylo, že současně chápal toto období jako přelomové, jako čas proměny literárních poměrů.

Bouřlivou atmosféru debat skupiny Vpád barbarů můžeme poznat z úryvku z románu Zumři. V autobiografické kapitole Taliáni je zachycena debata, v níž se probírají názory a stanoviska na tehdejší dobu. „, Můžete mě přistihnout, že se mýlím v jednotlivostech, ale takhle křídla mně nepodvážete!“, volá jeden z hrdinů.

Vilém Mrštík žil v Praze ve skromných poměrech, hledal uplatnění v literatuře. Rozšiřovaly se jeho literární styky. Znal se s Herbenem, Sovou, Štoldem a dalšími.

V letech 1887 – 1889 do časopisu Ruch psal studie o malířích, do Literárních rozhledů studie literární, do časopisu Thalie divadelní. Do Hlasu národa psal o baletu, překládal Tolstého Vojnu a mír.

Silně ho podporovali ostatní členové skupiny Vpád barbarů. Díky této skupině vznikla roku 1889 Česká revue, v níž Mrštík otiskl svou hru Paní Urbanová.

Po roce však Česká revue zanikla a Vilém Mrštík začal přispívat do časopisu Rozhledy, široce zaměřeného na kulturu a politiku.

Vilém Mrštík se hned od počátku projevil jako bouřlivák, neuznávající tradiční hodnoty. Nástup mladé kritiky let devadesátých byl ztížen ještě jednou věcí- nemohla se totiž opřít o vlastní generační tvorbu, neboť její starší vrstevníci byli buď „samotáři“ (A. Sova, J. Zeyer) a nebo stáli ve stínu Jaroslava Vrchlického a nebyli tak výrazní. Na tehdejší českou literaturu působily silné vlivy francouzské.

V próze například převládal naturalismus Emila Zoly. Mrštík se kromě k francouzské obracel také k literatuře ruské a polské. Už za studií překládal polského autora Boleslawa Prusa, který měl vliv na jeho knihu Stíny. Z ruské literatury překládal tvorbu Gogolovu, Turgeněvovu, Dostojevského, Tolstého.

K Vilémovým přátelům náležel také Jan Herben, redaktor a vydavatel časopisu Čas. V uměleckém ohledu byl časopis Čas později závislý na názorech T.G.Masaryka. Jak už bylo řečeno, Vilém Mrštík přeložil román Vojna a mír. Překlad však kritizoval Josef Holeček, který Mrštíkovi vytýkal některé jazykové nepřesnosti. Citlivěji ale Mrštíka zasáhla kritika Masarykova, která následovala brzy po knižním vydání. Nešlo ale o kritiku úrovně textu, nýbrž o celkový přístup k ruské literatuře.

Jako mladý začal Vilém Mrštík také psát dramata.

Drama se mu jevilo jako útvar, který je velmi komplexní a je nejvhodnější k prosazení nového životního pocitu. Inscenace dramatu na jevišti umožňuje nejen zvýraznit text mimikou, ale i gesty, drama je rovněž spojeno s výtvarnými prvky. Navíc v divadle dochází k bezprostřednímu kontaktu s publikem.

Již během pražského pobytu se Mrštík stává referentem pro slovanskou dramaturgii časopisu Česká Thalie. Uveřejnil zde svůj překlad statí „O divadle“ od Emila Zoly, v němž vyzdvihl hlavní zásady naturalistického dramatu.

Roku 1887 Vilém Mrštík uveřejnil stat' O realismu v dramatickém umění, v níž srovnává francouzské a ruské drama. Vychází ze Zolových statí, podle nichž základním úkolem dramatu je zabývat se všedními lidmi, pravdivě zobrazit život.

Mrštík se pokusil zprvu uplatnit své drama Paní Urbanová, jež mělo otevírat cestu k psychologickému dramatu. Šlo o první literární práci, jejíž neúspěch Vilém Mrštík velmi těžce nesl a hluboce se ho dotkl. Paní Urbanovou napsal na podkladě románu Při billardu před prázdninami roku 1886. Tehdy mu bylo 23 let a právě se rozhodl zanechat studia práv a stát se literátem. První verze dramatu byla realisticky ostrá, verze druhá, která byla neustále upravovaná, vyšla knižně.

Ke konci roku 1886 se měla hrát na scéně Švandova divadla. Švanda se však zalekl kritického ohlasu a hru odmítl. Mrštík proto zadal drama Národnímu divadlu, ale ani zde mu nevyšli vstříc. Rozhodl se tedy vydat je ve Světozoru, kam neustále přispíval. Ale redaktor Matěj Anastásia Šimáček také zaváhal, nechtěl riskovat případné zákazy cenzury.

V prosinci 1887 opravdu došlo k tomu, že brněnská cenzura hru zakázala, o rok později se přidala i cenzura pražská. Vilém Mrštík se však nevzdal a nakonec se mu podařilo drama prosadit k otištění do České revue. Časopis však po roce zanikl, a tak byla otištěna jen čtyři jednání.

Vilém v té době trávil prázdniny v Divákách. Jeho životní situace v Praze se stala téměř neúnosnou. Život v bídě později vykreslil v Zumrech. Neúspěch a finanční krize v souvislosti s vydáním Paní Urbanové byly příčinou toho, že se rozhodl Prahu opustit a odstěhoval se za bratrem. V prosinci roku 1889 psal Mrštík z Divák zoufalý dopis už zmíněnému M.A. Šimáčkovi: „Paní Urbanová stále nevyšla. Už se dívám na celou tu věc s rezignací. Necht' si dělají se mnou, co chtějí.- Poroučet si může jenom, kdo má peníze. Já vážnou věc pustil jsem několikrát z očí – a jak se mi zdá, budu za to bit.“

Mrštíkovo drama zastihlo totiž české divadlo a společnost na tento typ nepřipravené, přišlo nevhod. Svoji roli sehrál také fakt, že Mrštík byl v tu dobu ještě mladý autor i kritik, neměl pevnou pozici ani vlivné styky. V Paní Urbanové se snažil spojit psychologii s pravdou o malém městě. Projevují se zde rovněž důsledky jeho výbušného temperamentu, v ději se tak děje prudkým střídáním nálad. Hra vypovídá o srážce skutečnosti a snu, o touze a ztrátě životních ideálů.

Naturalistické tendence nacházíme v románu Santa Lucia.

V dopise z roku 1897 píše Vilém Mrštík Antonínu Štolcovi: „Mám už 200 půlarchů malostranského románu, ještě 100 bude.“ (A. Mrštík, 1978, 247).

Rozpracoval úvodní pasáže Santa Lucii, ale pak práci přerušil a začal se věnovat Pohádce máje. Santa Lucia je román autobiografický.

Stejně tak jako Mrštík i hlavní postava románu, Jiří Jordán, se narodil v Jimramově, byl okouzlen Prahou...Román byl v konečné formě ohlasem události, která Viléma velmi zarmoutila, a to smrtí přítele Herberta Gordona Schauera. Popisuje Jordána jako vysokého, kostnatého - přesně takového, jako byl Schauer.

V románě Santa Lucia je také velmi výrazná dějová linie, jež má prudký spád a příběh je tragicky zarámován.

V Santa Lucii lze najít základní dramatický rys Mrštíkovy prózy - protiklad reality a snu, rozdíl mezi ideálem a skutečností.

Lze to doložit obrazem Prahy. Prahy vytoužené, plné snů, ale i Prahy špinavé, zakouřené.

Umělecky mnohem ucelenějším se ukázal román Pohádka máje. Byl otištěn ve Světozoru na pokračování od 20.11. 1891 do 5.8. 1892. Byl považován za Vilémovo první velké literární dílo.

Pohádku máje psal Vilém Mrštík v době, kdy jeho finanční situace byla snad nejhorší. Velmi skromně žil u svého bratra, byl odkázán na pomoc rodičů i Aloisovou, prosil nakladatele o zálohu, avšak marně. Sahá znovu po díle, které začal už dříve. V Pohádce máje dochází k výraznému posunu – hlavní místo dostává příroda, která příběhu dává poetické zabarvení. Děj románu vychází z čistě lidského citu - upřímné lásky. Střetnutí s okolním světem je v Pohádce máje naznačeno jen lehce, deziluze, která dává tragický tón v románu Santa Lucia, je zde přítomna v jemné, ironické rovině. Malba přírody je zde spojena s dějem. Autor to zdůrazňuje v dopise redaktoru Šimáčkovi: „*Při Pohádce máje nestarám se o děj, nevnučuju ho, děj se podlévá pod ní a obrazy plovou: děj plyne sám sebou z psychologického rozboru dvou dospělých lidí.*“

(A. Mrštík, 1978, 177).

Pohádkové zbarvení příběhu a popis Helenky náš uvádějí do světa snů a pohádek. Tyto kroky se však prolínají s prvky naturalistickými. K posílení pohádkového dojmu zvolil Vilém Mrštík i vhodný jazyk. Opírá se o slova označující přírodní jevy, o jazyk tradičně na Moravě užívaný, který se objevuje v dialogích a projevuje se zvláštní stavbou věty, která leckdy působí až básnicky.

Mrštík usiloval o to, aby Pohádka máje byla vytištěna ve Světozoru. Ale Šimáček se domáhal, aby dílo bylo zkráceno nejen z důvodů uměleckých, ale i mravnostních, chtěl vypustit pasáže na tehdejší dobu erotické. Škrtl však ty, které Mrštík považoval za důležité. Roli hrál samozřejmě nedostatek místa, ale také obava, jak by čtenáři tyto pasáže přijímali. Mrštík musel redaktora poslechnout, činilo mu však veliké potíže, aby se smířil s neustálými zásahy do textu.

Toto rozhořčení nakonec vyústilo roku 1895 v literární aféru, kdy F.X. Šalda vyvolal spor o právo redakce na cenzurní zásahy. Sám Mrštík si uvědomoval, že zásahem redakce do textu ztrácí dílo původně poetickou i stylistickou hodnotu.

Spor, který se Pohádce máje nevyhnul, se především týkal rozdílů mezi časopiseckým vydáním ve Světozoru a knižním vydáním z roku 1897. Zásahly převážně epilog.

Pohádka máje vyšla knižně roku 1897 v nakladatelství J. Otty, ilustrátorkou byla Zdenka Braunerová. Uvedený rok byl ve Vilémově životě zlomem. Najednou se ocitá na vrcholu literární kariéry. Začal psát řadu cestopisů, vzrůstala jeho popularita.

Shodou okolností se do roku 1897 soustředilo několik věcí – prohloubení sporu s F.X. Šaldou, který se později stává vedoucím kritikem generace, rozchod se Zdenkou Braunerovou, která byla Mrštíkově inspirací a výtvarnou spolupracovnicí. Stal se také jedním z vůdčích činitelů hnutí, bojujícího za zachování Prahy, které vzniklo z iniciativy Zdenky Braunerové.

Podstata sporů se Šaldou má kořeny literární.

Po rozpadu České moderny radikální kritika v čele s Šaldou zaujala k nesmiřitelný postoj vůči starším autorům, především Jaroslavu Vrchlickému.

Útočilo se též proti impresionismu, za jehož představitele byl označován Vilém Mrštík. Navíc Šalda píše kritiku Pohádky máje.

Mrštíka zařazuje do starší, už překonané fáze vývoje literatury.

Ve stati zařazené do souboru Duše a dílo líčí Šalda Mrštíka jako autora sice okouzlujících nálad, ale také jako autora, který není myslitelem ani konstruktérem uměleckých představ.

Hovoří o něm jako o chaotickém typu, který spoléhá jen na intuici a temperament.

2.1 Počáteční spolupráce s bratrem Aloisem

Nejen v paměti čtenářů, ale i v dějinách literatury se ustálilo spojení bratři Mrštíkové, neboť oba, starší Alois a o dva roky mladší Vilém, vstoupili do povědomí literární čtenářské veřejnosti dramatem Maryša (1894). Toto drama sehrálo rovněž významnou roli při vzniku a rozvoji českého venkovského realistického dramatu. Dalším známým dílem vzniklým ze spolupráce obou bratří - jak uvádí literární historie - je rozsáhlá kronika moravské vesnice nazvaná Rok na vsi.

V tvůrčí práci se Vilém a Alois shodovali. V osobním životě žili ve shodě, líbily se jim stejné dívky (např. i Józsa Josková-Břenková), radili se o závažných rodinných situacích. Jejich povahy se doplňovaly.

Alois byl rozvázný, díval se na svět a dění kolem sebe střízlivě, bez přílišné fantazie, Vilém byl jeho pravý opak. Příznačný byl jeho neklid, který ho později hnál z místa na místo. Ve vztahu k lidem byl Vilém Mrstík plachý, vznětlivý. Stejně rychle přátele našel, jako je ztratil.

Rozdíly mezi bratry v povaze, temperamentu, založení a způsobu života se zvětšují v období, kdy Vilém žil v Praze. Do klidu venkova se vrací nejen si odpočinout, ale přináší si s sebou také inspiraci z pražského pobytu. Vidí Prahu očima mladého muže, který sní o pobytu v ní, ale když se mu sen vyplní, cítí se v ní najednou jako cizinec.

Také v literární tvorbě jsou mezi bratry rozdíly.

Zatímco Alois vstoupil do literatury nenápadně, Vilém od počátku působil výbojně a hřmotně. Od počátku také hledal cesty k novému realismu a naturalismu v próze.

Pokud jde o hlavní díla vzniklá spoluprací bratří, především pak pokud jde o jejich podíly na tvorbě dramatu Maryša, o tom se ani z korespondence mnoho nedovíme.

Oba počátkem 90.let žili dramatem a románem. Hned po dopsání Maryši, kterou v roce 1891 zadali Národnímu divadlu, chtěli pokračovat románem o osudech Lízalů - dlouho na něm Alois pracoval sám, obě díla pak chtěli publikovat současně. Ve vzpomínkové knize Nit stříbrná od Aloise Mrštíka můžeme najít barvitý popis prvního nastudování Maryši Národním divadlem. Vilém přípravy bedlivě sledoval a bratrovi do Divák podrobně referoval o poměrech v zákulisí první scény, o průběhu zkoušek, o přípravě kostýmů, o reakci tisku i publika po premiéře a při prvních reprízách. Naopak Alois zase podrobně informoval Viléma o prvním slovenském uvedení Maryši v Martině roku 1896.

Maryša v plné míře potvrdila naděje vkládané do literární spolupráce bratrů. V druhé polovině 90.let se však dráhy Aloise a Viléma začaly vzdalovat. Rok na vsi, který v povědomí čtenářů žije jako jejich druhé společné dílo, vznikl v jiné atmosféře než Maryša. Alois se bránil Vilémovým zásahům do své práce, zatímco Vilém se nepřestával domáhat účasti díle. Jak se zdá z některých dopisů, důvodem Vilémových snah bylo to, že se mu nezdařila práce na románu Zumři.

Vilém pohlížel na Aloise jako na spisovatele bez hlubšího vzdělání a širšího rozhledu. V jedné vyostřené kolizi nad Rokem na vsi uklidňoval staršího bratra ujišťováním, že do rukopisu zasahuje pouze tehdy a tam, kde to vyžadují jeho estetické zkušenosti. Zásady že chápe jako prospěšné a zasahuje jen v nejnutnější míře.

V dopise ze 6. 2. 1902 Vilém Aloisovi psal: „*To, co já přináším, je k celku tak podřízeného druhu a rád bych už jednou, abys s tím počítal jako s nutností, třeba nutným zlem, které zavinilo leccos z Tvé minulosti. Jako hoch si vyběhnul z města, s nikým se nestýkal, nikým nebyl, mimo pakáž měl jsi a mohl si mít zřídka kdy slušnější styky a povolání..*“ (A. Mrštík, 1978, 193).

Nejen bratrský cit k Aloisovi a smysl pro estetično vedly Viléma k ocenění bratrova samorostlého talentu, které v dopise následuje: „*celek Roku na vsi teprve ukáže, bylo-li dílu zrovna zdrávo, kdybys nebyl, jak jsi, se všemi těmi nedostatky a s tou výhodou, že s Tebou přičiniti se mohu.*“ (A. Mrštík, 1978, 193).

2.1 Vilémovy samostatné práce

Roku 1884 se Vilém s rodiči přestěhoval do Prahy.

V tu dobu měl veliký zájem o ruskou beletrii a také o Emila Zolu.

V knize *Moje sny* tvrdí: „Nešťastný naturalismus nedá nám tehdy ani jíst, ani spát. Myšlenkou naturalismu byli jsme jak posedlí.“

V letech 1886 – 1889 je Vilémovou nejvýznamnější činností, jak je již řečeno na jiném místě, činnost kritická. Píše kritické stati, divadelní referáty, sleduje ruský a polský repertoár, obhájí realismus na divadelních prknech, bojuje za Tolstého a jeho Vládu tmy, kterou později také překládá. Velmi ostře vystupuje proti repertoáru Národního divadla, v němž převažovaly v té době frašky, satiry, laciné historické hry. Jeho příklon k ruské literatuře je stále silnější. Vedle kritických článků překládá Dostojevského román *Urazení a Tolstého Vojnu a mír*. Kromě toho i sám píše. Z roku 1886 pochází jeho první samostatné drama, kterým je *Paní Urbanová*. Původně měl příběh podobu románu s názvem *Při billardu*. V dopise Józe Břenkové Vilém uvádí, že román zdramatizoval. Románem i dramatem usiloval vyslovit kritické postřehy o poměrech ve své době. Avšak cenzura v roce 1887 hru nedovolila uvést ani vydat.

Teprve v roce 1889 vyšla *Paní Urbanová* na pokračování v České revui. Mrštík chtěl hře dát naturalistický ráz. Roku 1889, kdy byla vydána, se Vilém vrátil k bratrovi Aloisovi do Divák. Tehdy do literatury vstoupil i Alois. Proti Vilémovi byl jeho vývoj pomalejší, důkladněji vše pozoroval. Lze to doložit *Rokem na vsi*.

Před premiérou *Maryši* (1894) napsal Vilém Mrštík své nejznámější romány - *Pohádku máje* (vyšla roku 1893 v časopise *Světozor* a knižně roku 1897) a román *Santa Lucia*.

Ačkoli oba tyto romány na první pohled působí rozdílně, patří v podstatě k sobě.

Literární souvislosti, během kterých tyto oba romány vznikaly, byly velmi složité.

Dožívá totiž pozdní romantismus, k životu se probouzí naturalismus a sociální realita se dostává do středu zájmů spisovatelů. Doznívající romantismus je patrný v díle Jaroslava Vrchlického a Julia Zeyera. Realistické tendence je možné najít v celé literatuře, včetně prózy. Proniknout nových směrům pomáhá v próze např. J.K. Šlejhar, K.M.Čapek – Chod, v dramatu Ladislav Stroupežnický, vycházejí venkovské povídky Terezy Novákové nebo K.V. Raise.

Předzvěst naturalismu nalezneme i u Gabriely Preissové. A do této situace přichází Vilém Mrštík, kterému není ještě ani 30 let, se svojí *Pohádkou máje*, oslavou věčné krásy, citlivě také popisuje ostrovačické lesy a jejich krásu. Současně také ale kritizuje pražskou společnost.

Vilém Mrštík přichází do Prahy zhruba ve stejné době jako Petr Bezruč nebo Antonín Sova. Přichází do míst, kde není přijímán s otevřenou náručí, tak jak doufal, že bude. Právě rozčarování a bolest Jordánova v *Santě Lucii* je rozčarováním Viléma Mrštíka. Stejně tak jako Vilém uměl i Jordán válčit s profesory, cizí prostředí mu vyrazilo dech, chápe, že od města se nedá čekat nic dobrého. Taková, jako je Praha, je i dívka Klára, kterou Jordán potkává na jedné cestě z města.

Praha a její prostředí lásce neslouží.

Pohádka máje se odehrává v nejkrásnějším měsíci, v máji. Na počátku vztahu Ríši a Helenky les kvete. To je signál, že Pohádka máje skončí radostně, šťastně. Naopak, Santa Lucia se odehrává v zimě, v ulicích a hospodách, je chlad a zima, všechno je smutné.

I děj končí smutně. Hlavním znakem obou děl je autorovo přesné dodržování jednoty místa, času a děje, postav. Mrštík pracoval na obou románech způsobem, kterému se naučil od Zoly. Oba jsou do jisté míry autobiografické, Ríša i Jordán jako by měli v sobě kus autorova života. Paradoxně je sbližuje jejich protikladnost.

Santa Lucia odráží společenskou realitu, v podstatě je románem sociálním, v Pohádce máje je formován určitý ideál. Autorova vize a touha. V Santě Lucii Viléma inspirovaly vlastní zkušenosti. Kapitoly, které lze považovat za nejsmutnější, ale zároveň nejlepší, byly psány na základě Vilémových a Norbertových zkušeností ze studií v Praze.

2.3 Vybraná díla Viléma Mrštíka

Pohádka máje

Mrštíková Pohádka máje je podána jako příběh ze života. Je místně i časově lokalizována, odehrává se z největší části v ostrovačické myslivně a jejím nejbližším okolí v závěru 19. století. Mrštíkově se v ní podařilo vytvořit živé a životné postavy zosobňující poezii lásky i bolesti, s nimiž se potýká mladý člověk. Celý příběh je vybudován na konfrontaci představ a skutečností, a to jak ve vztahu místo – příroda, tak pokud jde o vztah postav – Helenky a Ríši – a jejich charakter. Ríša je typem mladého muže autorovy doby se všemi klady i zápory. Helenka naproti tomu ztělesňuje určitý ideál. V Ríšově postavě a jeho charakteru využil Mrštík poznatky a zkušenosti z vlastních studentských let. Snažil se však vytvořit Ríšu tak, aby se příliš nelišil od Helenčina pohádkového světa. Na první pohled světák a nezodpovědný mladík je v jádru dobrý a citlivý, a proto se může změnit k lepšímu.

Hlavní role v Pohádce máje náleží přírodě v okolí ostrovačické myslivny, která je významným centrem hrdinčina života a jejího milostného vzplanutí. Pohádka máje je poetická, místy pohádková. Helenka se podobá pohádkové víle žijící v důvěrném styku s květinami a lesními zvířaty; ztělesňuje vlastně jistou spojitost se světem pohádek a dětských snů. Dokáže se radovat z krás přírody- rozkvetlých stromů nebo zpěvu ptáků.

Obrazy přírody pomáhají Mrštíkovi při charakteristice postav především ve chvílkách štěstí, na počátku Helenčiny a Ríšovi milostné historie / zhruba ve druhé třetině románu – od 7. kapitoly /.

Mrštík sleduje, jak příroda obrací svou tvář k mladým, mezi nimiž se rodí první láska, a naopak okouzlení láskou probouzí v člověku potřebu styku s přírodou, do které je možné promítat pocity štěstí a radosti. Mrštík zvolil krajinu klidnou, kde lesy oddělují Helenku a Ríšu od ostatního světa. Příroda má úlohu harmonizující. Naproti tomu disharmonicky působí světácké Ríšovy sklony, které vedou ke kolizi mezi ním a Helenkou. Při jejich líčení / v poslední třetině románu / odděluje Mrštík hrdiny od přírody, uzavírá je do světnice.

V těchto partiích se objevuje vnitřní monolog realizovaný polopřímou řečí. Šťastný závěr po tomto Ríšou zaviněném intermezzu se však odehrává znovu v přírodě.

Pohádkou máje vstoupil do české prózy silný lyrický prvek.

Oba hrdinové jsou na první pohled spíše pasivní. Helenka je taková už svým založením. Jinak je tomu s Ríšou – to je jediná postava v románě, která se mění a vyvíjí.

Ríša nezůstal na rozdíl od Helenky nedotčen světem, který ho zformoval v člověka bez zájmů a cílů.

Lyrizace našla svůj výraz i v jazyce – dochází ke sblížení prózy, což se projevuje hlavně v autorových promluvách.

Pohádka máje se setkala s mnoha námitkami a výhradami kritiků. Překročila totiž konvence tehdejší české literatury.

Proto pro knižní vydání prošla zásadními úpravami, ne vždy však ku prospěchu románu, neboť oslabovala konkrétnost ve prospěch obecnosti.

V časopiseckém vydání ve Světozoru roku 1892 čteme o postavě Helenky: „A slavila teprve šestnáctý svůj máj. Dítě ještě, ale jedno z těch, jakých rodí málo naše zem.“

Totéž místo v knižní podobě Pohádky máje z roku 1897 zní: „Bylo jí teprve šestnáct let, dítě ještě, ale jedno z těch světlých zjevení, jakými se zřídka chlubí matka země.“ Zde vidíme, jak silná a zjevná je snaha stupňovat a zdůraznit Helenčinu neobyčejnost.

Účinnost gradace však klesá úměrně a tím, jak jí přibývá: „Ve tváři bílá jako len“ napsal autor o Helence v roce 1892. V roce 1897 pak čteme: „Ve tváři bílá, až světlá, jako by se v mléce koupala, živila rosou, ba zdálo se, že i krev měla světlejší než lidé jiní.“

Zakončení knižní podoby Pohádky máje z roku 1897 staví Helenku do popředí jako protiklad Ríši. Tímto protikladem je vlastně od samého počátku.

Srovnáním časopiseckého a knižního textu zjistíme, že Mrštík v knižním vydání odstranil drsné tóny – snažil se některé partie zjemnit a stylisticky je vylepšit. V knižním vydání byla Pohádka máje přizpůsobena symbolistické a dekadentní literatuře, Mrštík se však nemohl odpoutat od impresionistického výchozího textu, což vyvolalo námitky kritiků.

Proti knižní podobě Pohádky máje nejrázněji zaútočil F. X. Šalda, který se při časopiseckém otištění o ní zmiňoval velmi kladně. Oceňoval sice nadále Mrštíkuv vypravěčský talent, vadilo mu však, že postavy, zejména Ríšova, nebyly psychologicky dostatečně prokresleny.

Mrštík však pochopil kritiku jako útok proti své osobě.

Záporné stanovisko zaujali rovněž další kritici, na druhé straně si však Pohádka máje získala značnou čtenářskou oblibu.

Přitažlivě působila i ve 20. letech 20. století, kdy byla poprvé zfilmována. Říšu si v němém filmu zahrál Jiří Voskovec. Pohádka máje sehrála pozitivní roli i za okupace, a to tím, že připomínala krásu moravské krajiny. Tehdy vznikla její další filmová podoba. Natočil ji Otakar Vávra s Natašou Gollovou a Svatoplukem Benešem v rolích ústřední dvojice.

Santa Lucia

Román vyšel poprvé v roce 1893. Odehrává se v Brně a především v Praze. Protagonistou je zde student Jiří Jordán, který končí gymnazijní studia a je rozhodnut pokračovat na vysoké škole v Praze. Jako většina děl Viléma Mrštíka vznikl i román Santa Lucia dlouhou dobu. Ač měl Mrštík již rozpracovány začáteční pasáže, práci přerušil a věnoval se Pohádce máje.

Hrdina románu moravský student Jiří Jordán, touží po Praze a je jí okouzlen, později ale drcen. Vidí město královské, které, čím déle zde žije, ztrácí půvab a mění se ve špinavé mraveniště lidí a předmětů. Jiří Jordán z věčného shánění příležitostí k výdělku v Praze onemocní tuberkulózou, na niž umírá. Smrt osamělce, jehož výkřikům nikdo nenaslouchá a nikdo jim nerozumí, tvoří rámec děje.

Z korespondence můžeme zjistit množství detailů, které ukazují na autobiografický základ románu. Původ Mrštíkův, ale i původ Jordánův jsou shodné, jejich zkušenosti z brněnských studií vycházejí z autorových vlastních zážitků, využity jsou i zážitky a zkušenosti přátel, hlavně pokud jde o poznatky z malostranských hostinců, a detaily z nemocnic.

Mrštík je znal od svého bratra Norberta.

Zajímavé v tomto románu je uspořádání dějové linie. Má sestupný charakter, jímž je vyjádřeno hrdinovo ztroskotání a jeho rezignace na některé ambice.

Zvláštností románu Santa Lucia jsou retrospektivní vsuvky a vzpomínky – vyprávěný děj jako by se také odehrával ve snu.

Některé motivy - např. Jordánův otec, či temný zvuk nádražního zvonku - působí jako zlověstné znamení.

Jejich úkolem je vzbudit dojem zlé a nečekané zkázy.

V Santě Lucii autor zdůrazňuje základní dramatický rys Mrštíkových próz, jímž je protiklad snu a reality, citovosti a tvrdé racionality.

Tento kontrast má v Santě Lucii podobu obrazu Prahy, který se liší od dobové naturalistické kresby i od žánrového popisu.

Je to obraz panoramatický, sytě barevný, zachycující náladu okamžiku. Celý příběh má podobou hořkého, smutného snu.

Veřejnost román Santa Lucia v podstatě nepřijala. Ve srovnání s Pohádkou máje byla Santa Lucia však hodnocena kritikou lépe než časopisecké vydání Pohádky máje.

Maryša

Základním materiálem k poznání vzniku hry je vzpomínková stat' Aloise Mrštíka Legendy o Maryši z knihy Nit stříbrná, která byla vydána po autorově smrti v roce 1926.

Impuls k napsání dramatu vyšel od Aloise Mrštíka. Během působení v Těšanech nedaleko Brna začal psát román s názvem Lízal a s postavami a dějem blízkými dramatu. Bratři do dramatu vložili kus svého umění a vycházeli z prožitých zkušeností. Vilém dokázal vykreslit slovácký temperament a náladu, vytvořil dramatické konflikty, přispěl i hudebním a folklorním zabarvením děje, naopak Alois vycházel z konkrétních situací, popisoval prostředí, vytvářel typy hrdinů.

Vilém se k autorství velmi hlásil, vznik k vývoji dramatu však objasnil až Alois po Vilémově smrti.

Roku 1891 zadali bratři Maryšu Národnímu divadlu v Praze. Reakce na hru byly velmi podobné jako v případě Paní Urbanové. Ladislav Stroupežnický, v tu dobu dramaturg Národního divadla, vytýkal autorům, že Maryša má příliš románový ráz. Základem jeho kritiky byla především obava z neúspěchu hry. Navíc vztahy mezi Vilémem a dramaturgií Národního divadla nebyly – vinou Vilémovou – nejlepší. Uvedení dramatu bylo proto stále odsouváno. Cestu na jeviště otevřela Maryše až Gabriela Preissová.

Drama vypráví o Maryše Lízalové, které odchází na vojnu její milý Francek. Při loučení si slibují, že na sebe počkají, avšak Maryšin otec po

Fránkové odchodu začne dceru nutit, aby se provdala za ovdovělého mlynáře Vávru. Maryša se nakonec podřídí vůli rodičů a za Vávru se provdá. Po dvou letech se z vojny vrací Francek. Přemlouvá Maryšu, aby s ním utekla do Brna. O setkání se však dozví Vávra, který v návalu vzteku po Fránkovi vystřelí. Maryša začne mít o Fránka strach a odhodlá se k zoufalému činu. Nasype Vávrovi do kávy jed a otráví ho. Ke svému činu se následně přizná.

Vnitřní konflikt Maryši je motivován zoufalstvím člověka, který je dohnán poměry na samou hranici svých možností, kdy se vlastně stává obětí.

Drama však není založeno na obrazu pouhého psychického a citového stavu hlavní postavy. I ostatní postavy se ocitají v situacích, které odhalují, jak je lidská duše složitá a její charakter proměnlivý. K nejvypjatějším momentům hry patří dialog mezi Maryšou a Vávrou, kdy mlynář kontrastně odhaluje druhou, málo známou stránku své povahy: „Tak jsem si sliboval, že až budeš mó ženó, všechno pro tebe udělám, co enem si budeš přát – jen abys byla u mě spokojená a šťastná. A zatím - - - podívě se na mě – úpodívě se na sebe. Na hromech líháme, a na hromech vstáváme. – Je teho potřeba? Musí to být?“

(V. Justl, 1963, 17).

Tato scéna poskytuje inscenaci možnost rozehrát mnohostrannou stránku lidské bytosti, neznamená však zlom v charakterové výstavbě postav. Výraznost a složitost postav vytvářejí jazykové prvky.

Mrštíkové v souladu s vesnickým tématem užili jihomoravské hanácké nářečí, charakteristické pro Diváky. Maryša zaujímá zvláštní místo

v českém realistickém dramatu, protože se zbavuje prvků, které dokumentují ráz krajiny a odvádějí pozornost od hlavní myšlenky hry. Do dramatu jsou také začleněny folklorní prvky – kroje nebo písně.

Drama Maryša velmi ovlivnilo vývoj českého realistického dramatu také novými inscenačními postupy, výraznými typy postav i jejich psychologickou hloubkou.

Ač trvalo čtyři roky, než Národní divadlo hru přijalo, slavila hned při premiéře úspěch a získala trvalé místo na české scéně.

Dlouho byla také nejznámějším a nejvyhledávanějším dílem bratří Mrštíků.

Ještě téhož roku, kdy byla premiéra v Národním divadle, se drama hrálo na scéně brněnského divadla, další rok pak v Plzni, roku 1900 došlo k obnovené premiéře v Národním divadle. Postupně pak Maryšu uvedly téměř všechny pražské scény: Švandovo divadlo, Uranie a znovu v roce 1908 Národní divadlo. Vznikaly i inscenace zahraniční- Lublaň, Vídeň, Bělehrad.

Maryša inspirovala hudebního skladatele Vítězslava Nováka – složil stejnojmennou předehru, která měla premiéru 28.1. 1899.

V roce 1938 složil na libreto z motivů Maryši operu hudební skladatel a režisér Emil František Burian.

Anežka

Zamlada měl Vilém Mrštík skeptické mínění o ženských schopnostech a dovednostech, podceňoval zejména ženy v literatuře. Zřejmě proto se ujal přepracování divadelní hry, která se původně jmenovala Drama umělce a napsala ji ještě za svobodna pro ochotnické divadlo jeho manželka Božena. Teprve později dostala hra název Anežka. Vilém Mrštík se úkolu chopil rád. Do romantického příběhu chtěl promítnout i svůj vlastní osud a těžkou cestu k uznání. Byl přímo posedlý myšlenkou, že Anežku musí uvést scéna Národního divadla. Představoval si, že z Anežky jako zkušený autor udělá mimořádné dílo. Dnes už se ale jen těžko dozvíme, jak a čím zápletku hry vylepšil. První verzi však Národní divadlo vrátilo. Vilém Mrštík se však nevzdával. Rozhodl se jí zadat Vinohradskému divadlu, ale ani tam nepochodil. A tak tedy začal znovu usilovně na dramatu pracovat, pozměnil dialogy a snažil se do nich vtělit kus svého duševního života. Práce na tomto dramatu provázela Viléma až do jeho tragické smrti. Ještě před Vánoci roku 1911 intenzivně na Anežce pracoval, aby ji opět mohl poslat do Národního divadla. Z Aloisova svědectví se dozvídáme, že Vilém tušil, jaký bude osud Anežky.

Dramaturg mu poslal dopis, v němž opět o hře pochybuje. Dopis adresovaný Jaroslavu Kvapilovi jako odpověď na odmítnutí napsal téhož dne, kdy si vzal dobrovolně život.

Píše v něm: „*Milý příteli! Bud' tak hodný a Anežku nám obratem pošli. Prosíme za vrácení hry. Netřeba rozpaků. Vždyť nejde o život. Jen o kus papíru. V.M. Diváky, 2. března 1902.*“ (A. Mrštík, 1926, 357).

Zumři

Zumři je vlastně zvláštní výraz - označení pro chudé moravské studenty, kteří bydlí v pražském prostředí a temperamentně reagují na zdejší literární život. Tento román situovaný do malostranské čtvrti se Vilémovi stal osudným. Jak bylo již dříve řečeno, v roce 1893 měl už hotovy první náčrty díla až na poslední čtyři kapitoly.

Vydání Zumrů se odročilo na další rok, ale ani pak Mrštík nebyl s prací hotov. Když mu bylo později nabídnuto otištění Zumrů v časopisu Lumír, rozhodl se román opravdu dokončit. V roce 1900 se odstěhoval do Prahy, aby pobyl v místech, která v románu chtěl zobrazit. Ale po čase opět psaní nechal. Byl přesvědčen, že musí přepracovat dílo svého bratra Aloise Rok na vsi. Roku 1902 se proto vrací do Divák.

Jeho nemoc se zhoršovala, ale následující rok se vrátil opět do Prahy. Když se v roce 1903 trochu zlepšila jeho finanční situace, prosadil Zumry konečně do tisku. Po otištění prvních kapitol mu bylo slíbeno, že druhý díl bude vydán současně s knižním vydáním prvního dílu. Jak víme, nikdy k tomu nedošlo.

Román Zumři vznikal téměř 20 let. Přesto zůstal nedopsán. Mrštík chtěl v románu pomocí lidských typů zachytit dobovou atmosféru svých studentských let. Zumři pro něho znamenali prohru, neodpovídali totiž dobovým názorům na literaturu.

Mrštík se pokusil v románě nastolit téma každodennosti. Nedostatky hlavních hrdinů však způsobily, že se autor v dalších částech soustředil na postavu dříve epizodní, bytného z Malé Strany Cyrila Havlíčka, k němuž připojil nepříliš šťastnou zápletku.

3. KAPITOLA - VILÉMŮV RODINNÝ ŽIVOT

Havlíček trpěl pocitem, že byl neprávem nařčen z donašečství a styků s policií.

Mrštík chtěl patrně zobrazit člověka neprávem odsuzovaného, který usiluje o znovunabytí důvěry. Román se úpravami proměnil a rozpadl na řadu epizod, které se nespojily do jednoho celku a Mrštíkovi se tak zcela rozpadla románová stavba.

3. KAPITOLA - VILÉMŮV RODINNÝ ŽIVOT

Bratři Mrštíkové nebyli dva, ale čtyři. Norbert a František zůstali však ve stínu Aloise a Viléma, oba ale tíhli také k umění, měli i vypravěčské vlohy. Zatímco Františkovu vyjadřovací obratnost prozrazují jenom dopisy, Norbert překládal a také psal.

Vilémův literární vzestup v 90. letech a Aloisovy úspěchy posilovaly také v nejmladším z bratrů Norbertovi, budoucím lékaři, a v lékárníku Františkovi zájem o literární dění a o slovesné umění.

A tak dopisy, které si čtveřice bratrů vyměňovala mezi sebou navzájem a se svými přáteli od r. 1890 až po 1. světovou válku, nemají cenu jen jako pramen, ale jsou zároveň dokladem jejich literárního nadání.

3.1. Bratři a přátelé

Alois Mrštík, nejstarší z bratrů, se narodil 14.10. 1861 v Jimramově, reálku vystudoval v Brně (zprvu německou), a než se stal učitelem v Divákách, byl učitelským asistentem v Lískovci u Brna. V Divákách se oženil s Marií Bezděkovou, zde se jim narodil syn Karel. Pobyt v Divákách přerušovaly jen cesty na Slovensko, později na jih do Splitu. Třídnictví a péče o 70 i víc žáků, jejich výuka, hudební působení v kostele, hospodaření na zahrádce s včelínem, podzimní a zimní hony a nemalá literární práce – to vše vyžadovalo houževnatost, ale i racionální využívání času a samozřejmě povahovou vyrovnanost. Alois jediný zůstal věrný venkovu, Vilém se z velké části cítil být Pražanem, i když to nerad přiznal, Norbert žil v Brně a František se stěhoval z jednoho města do druhého. Alois dokonale srostl s Diváky a okolím. Do všech detailů poznal tamní přírodu, naučil se rozumět- jako učitel i umělec - zdejšími lidem a chápat je.

František, třetí z bratrů, o dva roky mladší než Vilém, se narodil se 26.6. 1865 v Jimramově. Ve 4. ročníku gymnázia se rozhodl stát se lékárníkem. Učil se v Brně a po složení zkoušek odešel studovat do Prahy na univerzitu a stal se magistrem farmacie. Pracoval pak v různých lékárnách, všechna jeho působiště však nelze doložit. Z jeho korespondence lze ale zjistit, kde od roku 1892 pracoval - byla to Polská Ostrava, Mikulov, Moravská Třebová, Uherské Hradiště a další místa. František Mrštík podlehl roku 1909 v Divákách tuberkulóze. Měl rád přírodu, byl pilný, pracovitý, svědomitý, ochotný komukoli z rodiny pomoci. Zajímal se i o drobné zvířectvo, které sdílel se svým otcem.

Když onemocněl, pobýval právě co nejvíce v přírodě, kterou v dopisech dokázal malebně a s velikou přesností popsat.

Nejmladší z bratrů byl Norbert. Ten se narodil 3.6. 1867 také v Jimramově, v rodině ho nazývali Berta. I on studoval na gymnáziu v Brně, poslední dva roky na německém, kde roku 1886 maturoval. Zapsal se na medicínu, ale starost o živobytí ho od pravidelného studia odváděla. Boj s bídou, přílišný, i když neodůvodněný strach ze zkoušek, snad i bohémský život při pobytech v Praze způsobily, že studia dokončil až roku 1900. Většinu života bydlel v Brně, u své snoubenky a pozdější manželky Sofie (Žofie) Frankové, psal do brněnských novin a časopisů – např. Moravské orlice, Vesny, Nivy, ale i do pražského Hlasu národa. Psal fejetony, krátké povídky, překládal z ruštiny a polštiny.

V Praze se přátelil s Petrem Bezručem. Krátce po promoci a svatbě u něho naplno propukla dlouholetá, dosud latentní choroba ledvin a žaludku, vzdal se lékařské praxe, odešel zpět do Brna, kde roku 1905 nemoci podlehl.

V překladatelské praxi byl zastíněn bratry Aloisem a Vilémem, ačkoli se jeho překlady těm jejich vyrovnají a někdy je dokonce předčí větší svědomitostí a přesností. Mezi spisovateli, jejichž díla překládal zejména pro časopisy, nacházíme jména L.N. Samsonov, A.K. Michaljev, ale i A.P. Čechov nebo A. S. Puškin a další.

V literárních souvislostech se jméno Norbert Mrštík udrželo jen ve spojitosti s Petrem Bezručem, neboť byl všeobecně a patrně neprávem pokládán za toho, kdo prozradil básníkův pseudonym. Jeho původní drobné prózy zůstaly rozptýleny po časopisech.

Když rodina a bratři bývali ve zralém věku pospolu, dělo se to nejčastěji u Aloise v Divákách, mezi bratry bylo patrné nedorozumění

a napětí, vznikající z jejich vlastní hrdosti- zápasili s nároky v zaměstnání i s hmotnými starostmi. Jedním ze zdrojů napětí býval také stárnoucí otec, někdejší švec, který vedl diváckou domácnost, člověk zkoušený životem- svým synům se díval do hrobu, jen prvorozený Alois doprovodil na poslední cestě jeho. Vleklé a nevléčitelné choroby u Františka, Norberta a později i Viléma k rodinné pohodě samozřejmě nepřispívaly.

Bratrské vazby a svazky znamenaly pro Mrštíky pospolitost, útočiště před bídou a dluhy, před osamělostí.

Odmítali být pokorní a ponižovaní, snažili se vzdorovat všem a všemu. Nedůvěřovali světu, který je obklopoval. Cítili se osamělí, oporu hledali v rodině, v rodinných vazbách, posilou jim byla i důvěra úzkého kruhu nejbližších přátel.

3.2 Rodinná korespondence – zdroj informací

Umělecká tvorba Mrštíků má zřetelný sociální akcent.

Vůle vytvořit dílo hodné uznání Aloise a Viléma vedla a inspirovala. Do všech tajů jejich spolupráce neumožňují však plně proniknout ani dochované rukopisy společně psaných děl. Ovzduší této spolupráce však dávají poznat jejich dopisy. Alois byl spolehlivým jazykovým korektorem Vilémových rukopisů. Taktně a s pochopením sledoval jeho literární snahy. Znal Vilémovy vášně, slabiny i přednosti. Zpočátku byl ve vztahu k němu spíše pokorný, později kritičtější, zdrženlivější.

Vilém zase Aloise přidržoval k literární práci, velmi ho povzbuzoval a dával mu podněty, jednal s redaktory, nakladateli, vymáhal honoráře. Kontaktů, které v Praze měl, využíval také v Aloisově zájmu.

Dopisy z doby kolem roku 1897 představují Viléma poněkud změněného. Chce pomáhat národu, ujišťuje přátele svou láskou, zdůrazňuje národní tón umění. Při pobytech v Praze vyhledává Malou Stranu, zálibně se o ní rozepisuje a s averzí glosuje Prahu na druhém břehu Vltavy. Zatímco dříve ho všechno hnalo z Divák do Prahy, pražské pobyty ho inspirovaly, od konce století však začal velebit venkovské ústraní, přírodu, zahradu a včely.

Přes jistý programový individualismus cítil Mrštík potřebu sdružovat se, mít přátele a společně s nimi pracovat.

Když se česká moderna začala rozpadat krátce po programním prohlášení v Rozhledech 1895 - vlastně dřív, než stačila zakotvit- byl tím Mrštík zasažen. Každý z účastníků dění hledal, čeho se přidržel, k čemu se přimknout, čemu sloužit. Viléma začal ovládat narůstající nacionalismus, který vrcholil, ale zdaleka nekončil prosincovými bouřemi roku 1897.

Začal odmítat dosavadní překladatelskou práci i činnost žurnalistickou.

Začal se také postupně vzdalovat přátelům z mládí, k nimž kromě jiných patřil i F.X. Šalda, svého literárního důvěrníka našel v Ladislavu Quisovi, jednom z přispěvatelů do almanachu Ruch. V dopisech s ním probíral osudy Jana Nerudy, především jeho fejetonistickou činnost. Z mladších vrstevníků zaujal Viléma Petr Bezruč, s nímž se v Brně stýkal jeho bratr Norbert. „*Takových básní, jako jsem já měl tu příležitost přečíst od něho, mnoho se u nás dosud nenapsalo*“, (A. Mrštík, 1978, 152), píše o Bezručových básních v dopisu Norbertovi z 31.3.1900.

Ačkoli vítal poezii inspirovanou sociálními otázkami, reagující na přiblížení literatury životu, nepřestával Mrštík odmítat spojení básníka s konkrétní politickou stranou. Pobuřovalo ho, že Herben používá Bezruče jako reklamu pro Čas a pro realistickou stranu.

Vilémova situace v posledním desetiletí jeho života se dost problematizuje. Odmítání pravidelné novinářské povinnosti nevyvážila odpovídající činnost umělecká. Postupně se pokusil překonat své vratké postavení redigováním časopisu Moravsko-slezská revue.

Představoval si politicky nezávislý list podobný Lumíru z 80.let 19.století. Dopisy Quisovi v letech 1906 – 1911 jsou plné plánů a pokynů.

Vilém pozorně sledoval ohlas svých prací, ale také poznával pro něho nová místa - Paříž, Český ráj, Prahu. Byl autoritou pro své bratry, poskytoval jim knihy, seznamoval je s informacemi z uměleckých kruhů.

Dopisy, které si s bratry vyměňoval, přinášejí autentický obraz bratrství, chápaného a projevujícího se jako solidarita mužů, kteří vyrostli v chudém prostředí, uvědomující si potřebu vzájemné pomoci a podpory,

ale i dosáhnout samostatnosti a jít vlastní cestou. Důležité pro Viléma bylo osobní přátelství, které ho často spojovalo s celou rodinou a bylo celoživotní.

Vilémovým důvěrným celoživotním přítelem byl Antonín Štolc (1863 – 1917), vynikající český přírodovědec, zoolog, doktor filosofie. Stal důvěrníkem celé rodiny.

Dopisy mezi ním a Vilémem odhalují vědce, který vyšel ze skromných českých podmínek, dosáhl evropského uznání a vynikal chápavým výjimečným a živým vztahem ke kultuře. Dopisy ukazují široký přátelský okruh, kde významné místo náleželo dvěma kritikům, H.G. Schauerovi a F. X. Šaldovi.

Antonín Štolc byl přítelem obou bratří Mrštíků, především ale Vilémovým, a zároveň i řady spisovatelů a kritiků přelomu století. Významné místo mezi nimi náleželo Františku Xaveru Šaldovi.

Zcela jiný charakter než korespondence s vrstevníky měly dopisy mezi Mrštíkem a o generaci starším Ladislavem Quisem (1846 – 1913). V závěru století, kdy se ním Vilém Mrštík sblížil, žil Quis s početnou rodinou v Přelouči, kde měl advokátní kancelář. Stále ještě překládal, psal verše, stále si doplňoval knihovnu novinkami z domova i ze světa a půjčoval je přátelům, pilně pracoval na kritickém vydání prací Karla Havlíčka Borovského, pozorně sledoval Nerudův odkaz, zabýval se úvahami, co podnikat pro sblížení literatury s národem a jak posilovat paměť moderní české literatury a její kontinuitu.

Vilém Mrštík, hledající kladné hodnoty, si vážil upřímnosti nejen Ladislava Quise, ale celé jeho rodiny. Byla mu protiváhou

k chaotičnosti, odměřenosti a přetvářce, které zazlíval pražským uměleckým kruhům. Vážil si rovněž Quisovy tiché, trpělivé a nenápadné práce pro českou kulturu.

Z velmi rozsáhlé korespondence bratří Mrštíků uložené v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově bylo dosud publikováno velmi málo. Brožura o jejich literární pozůstalosti, uspořádané dr. Vladimírem Hellmuthem- Braunerem (1968) uvádí, že korespondenci tvoří 1777 listovních zásilek (dopisů, pohlednic, korespondenčních lístků), které Alois a Vilém Mrštíkové obdrželi od 350 osob, 177 listovních zásilek, které Alois adresoval 41 osobám a 359 poslaných Vilémem 53 adresátům.

Nejsou v tom však započítány zásilky, které se nacházejí v jiných fondech, což zkresluje především Vilémovou dopisovatelskou aktivitu.

Právě on byl vášnivým pisatelem, který dovedl napsat tři až čtyři dopisy za den, často několikastránkové. Důvodem, proč po mnoha stránkách zajímavá Vilémova korespondence nebyla dosud hojněji publikována, je pravděpodobně velice obtížná čitelnost jeho písma.

S těžko čitelným rukopisem měl Vilém stále problémy, stěžovali si na to adresáti dopisů, měli námitky i redaktoři a nakladatelé.

Když si Vilém posteskl Svatopluku Čechovi, že v jeho příspěvcích v Květech je mnoho tiskových chyb, dostalo se mu odpovědi, že čtení jeho rukopisů působí značné potíže. Za nečitelnost byl ovšem nejvíce trestán sám Vilém, popřípadě Alois, který někdy musel bratrův rukopis i dopis přepsat, aby se daly přečíst. Z honorářů byly Vilémovi sráženy na tehdejší dobu značné částky za množství korektur, a když jednou poslal příspěvek do Moravských novin do rubriky Zasláno, otiskla redakce

místo toho jen poznámku: „, Bohužel nečitelné. Račte snad napsat ještě jednou srozumitelněji.“

Téměř všechnu korespondenci Aloise, Viléma, Norberta a Františka Mrštíků, uloženou v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, opsal v první polovině šedesátých let 20. století Ladislav Kuncíř, bývalý nakladatel a vydavatel spisů bratří Mrštíků. Tím usnadnil práci všem příštím editorům a literárněvědným pracovníkům.

Korespondenci bratří Mrštíků tvoří dopisy vyměňované s mnoha osobami, někdy se ale zachovaly jen jeden nebo dva kusy. Vzájemná korespondence sourozenců podrobně zachycuje rodinné prostředí a odhaluje mnohé, co o nich nebylo známo. Zpřesňuje dosud známé poznatky o literární spolupráci Aloise a Viléma. Škoda, že se nedochovalo víc Aloisových dopisů o spolupráci na Roku na vsi, které posílal Vilémovi do Prahy nebo do Karlových Varů.

V Literárním archivu Památníku národního písemnictví je dochováno 105 listovních zásilek Vilémových adresovaných hlavně Aloisovi, ale i ostatním členům rodiny, kteří byli v tu dobu v Divákách, 47 zásilek je určeno Norbertovi, několik dopisů Františkovi. Z korespondence Aloisovy je 47 zásilek psaných Vilémovi, 24 otci a celé rodině. Norbertových zásilek je 96 a jsou určeny většinou všem v Divákách nebo Vilémovi.

Korespondence s Antonínem Štolcem nejlépe dokumentuje Vilémův vztah k Praze a k pražským přátelům. Je dost vzácným případem korespondence, neboť vzájemné dopisování jim oběma vydrželo po celý život. Jde o dopisy mezi spisovatelem a vědcem vzdáleného oboru, přírodopiscem a ukazují, jak mimořádnou osobností Antonín Štolc byl.

Korespondence s Ladislavem Quisem je výměnou názorů mezi spisovateli dvou různých literárních generací i různého uměleckého založení. Tím, že byla vedena dost intenzivně plných 10 let, je zajímavá především z literárněhistorického hlediska. I když oba spisovatelé hovoří o vlastních životních zkušenostech a o svém soukromém životě, činí tak s vědomím, že se svěřuje spisovateli, příteli příteli.

Celkem poslal Vilém Quisovi 63 dopisů a Quis Vilémovi 51. Vilém Mrštík si dopisoval ještě s dalšími osobnostmi, jako byli například Václav Hladík, František Mareš, Jaroslav Kvapil.

Rodinná korespondence končí kolem roku 1905, kdy zemřel bratr Norbert a zbylí tři bratři žili s otcem v Divákách. Korespondence se potom omezila na pozdravné lístky z cest.

V korespondenci s Antonínem Štolcem je nápadně málo dopisů z let 1901 – 1907, z roku 1901 jsou zachovány 2 dopisy, jimiž Vilém Mrštík pověřuje Štolce, aby jednal s nakladatelstvím Máj ve prospěch jeho spisů – jeden je desetistránkový a je to jakýsi návrh smlouvy s honorářovými a jinými podmínkami, druhý je čtyřstránkový podobného obsahu.

Závěr

V této diplomové práci jsem se snažila představit Viléma Mrštíka nejen jako literárního kritika, dramatika, prozaika, ale také jako člověka, který se snažil co nejsvědomitěji tvořit svá literární díla a uspokojit čtenářskou veřejnost.

Vilém Mrštík patřil k významným autorům 90. let 19. století. Zažil prudký vzestup, ale i prudký pád. Jeho tvorba byla ovlivňována nejen různými osobními i společenskými dobovými okolnostmi, ale i dobovými literárními směry a proudy. Vztah k tvorbě nezměnil, přestože se od literárních poměrů odpoutával.

Velmi silným poutem byl Vilém však vázán k rodině. Se svými bratry a otcem vycházel dobře, když byl o nich odloučen, psal jim dopisy a těšil se z jejich úspěchů.

Jeho prozaická tvorba je z velké části autobiografická. Před dramatem Maryša, na němž spolupracoval se svým bratrem Aloisem, napsal své nejznámější romány Pohádka máje a Santa Lucia. První z nich je obrazem idyly klíčící mladé lásky, druhý obrazem lidské tragédie - nemoci a smrti sotva dospělého člověka.

Zmíněné drama Maryša reprezentuje žánr realistického venkovského dramatu. Vypráví o mladé ženě, jíž život zničí honba rodičů za majetkem, a vrcholí hrdinčinou osobní tragédií, když ze zoufalství otráví nemilovaného muže.

Prameny a literatura:

- Mrštík, Alois: Nit' stříbrná, J. Otto, Praha 1926
- Mrštík, Alois: Maryša, Orbis, Praha 1959
- Mrštík Alois: Nedosněné sny, Odeon, Praha 1987
- Mrštík, Vilém: Zlatá nit, J. Otto, Praha 1907
- Mrštík, Vilém: Moje sny, Družstvo máje, Praha 1923
- Mrštík, Vilém: Pohádka máje, Státní nakladatelství krásné literatury, Praha 1957
- Mrštík, Vilém: Paní Urbanová, Československé literární nakladatelství 1957
- Mrštík, Vilém: Santa Lucia, Československý spisovatel, Praha 1990
- Mrštíková, Božena: Jak Vilém Mrštík včelařil, Odeon, Olomouc 1923
- Mrštíková, Božena: Vzpomínky I, Praha 1933
- Mrštíková, Božena: Vzpomínky II, Praha 1934
- Mrštíková, Božena: Vzpomínky III, Praha 1935
- Mrštíková, Božena: Vzpomínky IV, Praha 1935
- Mrštíková, Božena: Vzpomínky V, Praha 1936
- Mrštíková, Božena: Vzpomínky VI, Praha 1938
- Mrštíková, Božena: Po Vilémově smrti, Praha 1948

- Pražák, František: Paměti českých spisovatelů z dětství, J. Otto, Praha 1946
- Balajka, Bohuš: Přehledné dějiny literatury, Fortuna, Praha 1998
- Dějiny české literatury IV., 1960
- Encyklopedický slovník, Odeon, Praha 1993
- Havelka, Emanuel: I princezny mají děti, Praha 1947
- Honzíková, Marie: Julius Zeyer a Vilém Mrštík, UK v Praze 1970
- Justl, Vladimír : Bratři Mrštíkové, Divadelní ústav, Praha 1963
- Janáčková, Jaroslava: Česká próza 19. století, Scientia, 1995
- Janáčková, Jaroslava: Román mezi modernami, Československý spisovatel, Praha 1989
- Lehár, J., Štich, A a další: Česká literatura od počátku k dnešku, NLN 2004
- Mocná, D., Peterka, J. : Encyklopedie literárních žánrů, Paseka, Praha 2004
- Peterka, Josef: Teorie literatury pro učitele, UK v Praze, 2001
- Racek, Vladimír: Bratři Mrštíkové, Moravské kolo spisovatelů, Brno 1940
- Vlašín, Štěpán: Slovník literárních směrů a skupin, Panorama, Praha 1983

Prozaik Vilém Mrštík

Dominika Malá
Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
obor Český jazyk – Hudební výchova

Vilém Mrštík patřil k nejvýznamnějším autorům 90. let 19. století. Byl průkopníkem nového směru v literatuře – naturalismu. Zabýval se překladatelskou činností, prózou, dramatem, ale i poezií. Do povědomí veřejnosti se zapsal románem *Pohádka máje* a v neposlední řadě dramatem *Maryša*, na kterém spolupracoval i jeho bratr Alois Mrštík.

Cíl: Cílem bylo zdůraznit přínos Viléma Mrštíka k vývoji české moderní prózy, zároveň také seznámit se s jeho životem, důvěrnými přáteli a s jeho literární tvorbou.

Prosaist Vilém Mrštík

Dominika Malá
Charles University in Prague
College of Education
branch Czech language – Musical education

Prosaist Vilém Mrštík belonged to the most important writers of 19th century. He was a initiator of new movement in literature – naturalism. He occupied himself with translation activity, prose, drama and also with poetry. He enrolled for consciousness of public novel called Pohádka máje and on not least series drama Maryša whereat cooperated his brother Alois Mrštík.

Aim: This thesis wants counterpoint gains of Vilém Mrštík in progress czech modern prose. Herewith also apprise with his life, with his near friends and the least with his literary activity.

Klíčová slova:

Braunerová Zdenka

Diváky

drama

Jimramov

korespondence

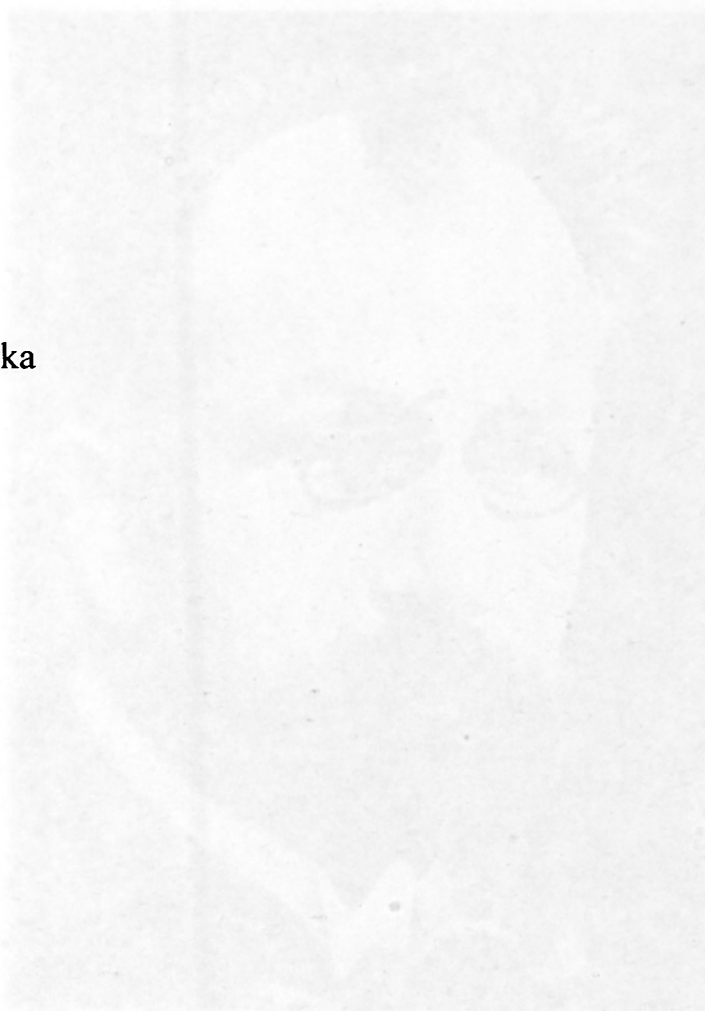
próza

Praha

román

Mrštík Alois

Mrštík Vilém

Vilém Mrštík (14. 5. 1863 – 2. 3. 1912)

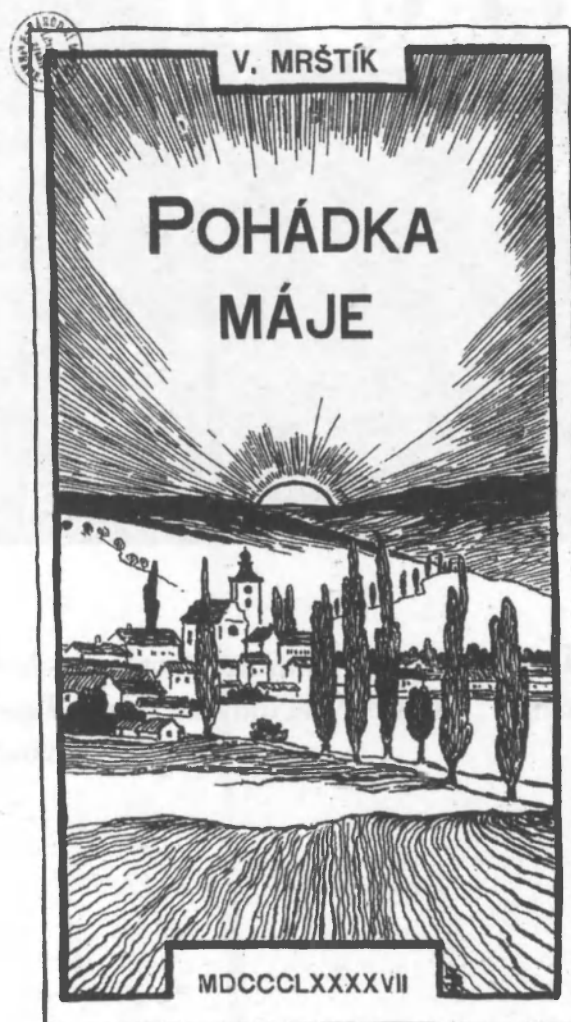

Vilém Mrštík (14. 5. 1863 – 2. 3. 1912)

Alois Mrštík (1861 – 1904)

Fotografie titulního listu I. vydání Mrštíkova Pohádky máje v roce 1897 (nakladatel J. Otto, Praha), návrh titulního listu vytvořila Zdenka Braunerová, malířka, která se koncem 19. století podílela na obnově české knižní grafiky.

TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

Fotografie titulního listu 1. vydání Mrštíkovy Pohádky máje v roce 1897 (nakladatel J. Otto, Praha), návrh titulního listu vytvořila Zdenka Braunerová, malířka, která se koncem 19. století podílela na obnově české knižní grafiky.

*Mrstíkové - společná rodinná fotografie z roku 1886.
Otec a matka sedí, za nimi stojí synové : zleva - Alois, František,
Vilém, Norbert.*